

**А.С. Савченко, канд. екон. наук,
Національний банк України**

БАНКІВСЬКА АЛЬТЕРНАТИВА СИСТЕМАМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Розвиток інформаційних технологій повністю та значною мірою завдяки загальнодоступності послуг мережі Інтернет створили сприятливе середовище для створення принципово інших від традиційних ринків товарів та послуг – віртуальних ринків інформаційних послуг (доступ до баз даних та баз знань, інформації, сервісів з пошуку тощо), продажу товарів (перш за все тих, які можна отримати каналами зв'язку – програмне забезпечення, кінофільми, ваучери з оплати вартості для користування мобільними телефонами тощо), безготівкової оплати вартості вже отриманих послуг або їх передплата (за комунальні послуги, за банківські послуги, перекази коштів на банківські рахунки тощо).

Існуючі потреби віртуальних ринків інформаційних послуг з обслуговування грошовими розрахунками, у зв'язку зі значним відставанням банківських систем, на сьогодні намагаються вирішити за допомогою небанківських технологій грошових розрахунків побудованих на принципах "електронних грошей".

Однак, окрім відчутних переваг, такі системи мають ряд властивих їм природі ряд недоліків, які вже і сьогодні відчутно впливають на їх подальший розвиток.

Найбільш суттєві з них такі:

- законодавча неврегульованість діяльності подібних платіжних систем;
- вкрай обмежена трансферабельність грошових знаків цих платіжних систем (розрахунки лише в межах системи, проблема "виведення" грошей з системи та переведення їх у традиційні форми);
- системні ризики функціонування таких систем.

Фахівцями департаменту Інформатизації НБУ розробляється нова технологія розрахунків у мережі Інтернет на базі технології НСМЕП із застосуванням смарт-карток, яка базується на таких основних принципах:

- швидкий (on-line) рух коштів, який передбачає швидку передачу прав та зобов'язань між платником та отримувачем (обидва можуть бути як фізичними, так і юридичними особами), технічною реалізацією цього є зменшення "ліміту" коштів платника і збільшення

“ліміту коштів” отримувача на суму платежу (переказу). Значення “лімітів” платника та отримувача коштів зберігається у процесингових центрах банків-емітентів карток;

- рух коштів за цією технологією може відбуватися між власниками карток НСМЕП з уже відкритими банківськими рахунками (як доповнення до існуючої технології переказу через мережу Інтернет на будь-який банківський рахунок та через установи Укрпошти, який виконується менш оперативно);
- отримувач може відразу ж після збільшення свого “ліміту” коштів стати платником або отримати кошти (частково чи повністю) готівкою в існуючій інфраструктурі термінального обладнання НСМЕП традиційним шляхом;
- рух коштів по банківських рахунках платника та отримувача відбувається за результатами міжбанківських (внутрішньобанківських) взаєморозрахунків регламентно, приміром 1 раз на добу у банківські дні.

Процедура взаєморозрахунків між банками відбувається за існуючою кліринговою технологією (нетто-розрахунки). Усі операції включаються ГПЦ у розрахунок клірингової позиції кожного банку – учасника системи за нетто-схемою та передаються до розрахункового банку (цю функцію виконує ОПЕРУ НБУ). ОПЕРУ НБУ, після отримання цієї інформації, виставляє через СЕП дебетові платіжні документи банкам-учасникам і після отримання від них коштів на кліринговий рахунок розрахункового банку, відразу ж формує кредитові документи та відправляє кошти на рахунки банків-отримувачів.

Запропонована технологія повністю відповідає законодавству України та нормативній базі, забезпечує для платників та отримувачів швидкий рух коштів (on-line), повну їх трансферабельність (додатково використовуючи уже стандартні операції платежу, переказу, отримання готівки в існуючій інфраструктурі терміналів та банкоматів НСМЕП), дозволяє в межах поточного стану “ліміту” коштів кожному їх власнику за 1 цикл розрахунків по банківських рахунках виступати платником і отримувачем одночасно необмежену кількість разів, гарантуючи при цьому високий рівень безпеки. Цю операцію можна буде виконувати застосовуючи уже емітовані банківські картки НСМЕП.

Реалізація такої технології створить достойну альтернативу небанківським платіжним системам, які проводять платіжні операції у мережі Інтернет за технологією електронних грошей.